

FRANCE DEJAK: REŠENEC IZ ROŠKEGA BREZNA (1)

☞ Ivo Zajdela

Letos se je prvič po 48 letih vrnil v domovino eden izmed treh znanih rešencev iz brezen smrti v Kočevskem rogu. Medtem ko je France Kozina bolan, pa Milan Zajec vztraja, da v Slovenijo ne pride, dokler bodo na oblasti komunisti.

Prišel je **France Dejak**. 16. junija je prispel v Slovenijo in takoj naslednji dan poromal v Kočevski rog h grobišču domobrancev pod Krenom, ker si je obljubil, da bo njegova prva pot, ko bo prišel prvič v domovino, obisk domobranskega grobišča. V Rog se je vrnil tudi naslednji dan (18. junija), tokrat z domobrancem Vinkom Udovčem. Ugotovil je, da za sedaj najbolj znano grobišče pod Krenom ni tisti kraj, kjer se je on rešil. Usta-

vil se je tudi pri grobišču Macesnova gorica, ki je po njegovem mnenju še najbolj podobno kraju rešitve, vendar je tudi tam, še posebej tik ob cesti, področje nekoliko drugačno, kot ga je doživel on. Po vsej verjetnosti je jama, iz katere je ušel, nekje drugje. Ali je to morda še neodkrita Ušiva jama, kjer je na grobišču betonska plošča? Škoda, da ga nekateri Kočevci, ki imajo podrobnejše podatke, kje to grobišče je, ne gredo poiskati.

France Dejak se je rodil 20. septembra 1925 v vasi Dolenje Laze pri Ribnici kot tretji od petih otrok Angele in Naceta Dejaka. Očeta so izgubili že v zgodnji mladosti in mati je ostala sama z nedoraščeno družino. Poleg malega posestva je bila pri hiši tudi gostilna. Ko je okupator zasedel Slovenijo, je France končal osnovno šolo. Ko so Italijani začeli odvažati v internacijo može in fan-

te, je bil star 16 let, zato mu je bilo to prihranjeno. Po italijanski kaptulaciji so ga vpoklicali partizani, vendar jim je ušel in pristopil k domobranski policiji, kjer je bil nekaj časa v Ljubljani, nato pa v Ribnici in Kočevju. Tudi on se je ob koncu vojne umaknil na Koroško, prišel 12. maja v vetrinjsko taborišče, od koder je bil 27. maja vrnjen s tehničnim oddelkom. Pot skozi kranjsko in šentviško taborišče je bolj ali manj znana, zato si pogledjmo podrobneje njegovo pripoved od tu najprej (dal nam jo je v Ljubljani 5. julija).

»Iz Šentvida so nas v živinskih vagonih odpeljali 7. junija 1945, ob 16. uri. Po železnici proti Kočevju smo se peljali zelo počasi, saj je bila železnica razkopana. Vedel sem, da se bom peljal mimo moje vasi Dolenji Lazi pri Ribnici, kjer je moja hiša oddaljena le 300 metrov od železnice. Iz šentviškega taborišča smo uspeli odne-

sti kos Slovenskega poročevalca. Iz moje vasi smo bili v vagonu štirje. Na tisti list smo napisali »Peljemo se proti Kočevju, lačni smo, priskrbite nam hrano,« in se spodaj podpisali. Tik pred hišo, za katero smo vedeli, da je zanesljiva, smo skozi rezo v vagonu odvrgli sporočilo. Kasneje sem izvedel, da ga je ženska iz tiste hiše našla in izročila moji mami. Na sporočilo se ni odzvala, saj je bilo to takrat brez pomena, ker bi jo lahko celo zaprli. V Kočevje smo prispeli 8. junija okrog tretje ure zjutraj. Kakšno uro in pol so nas pustili v zaprtih vagonih. Ko se je zdanilo, so živinske vagone odprli in nas odgnali na dvorišče Marjanišča (oziroma gimnazije). Tam so nam rekli, da bomo dobili zajtrk. Čeprav smo bili lačni, tistega, kar smo dobili (v vodi nekaj fižola, zelja in smrekove iglice), nismo mogli jesti.

Se nadaljuje

France Dejak v Kočevskem rogu 27. 6. 1993